SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2140

av Magnus Haara (C)

Stärkta förutsättningar för idéburna och mindre fristående skolor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp och utvärdera hur de skärpta villkoren för friskolesektorn påverkar mindre och idéburna skolhuvudmän samt mångfalden av huvudmän och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverk och administrativa krav för fristående skolor ska utformas proportionerligt och riskbaserat, så att höga krav på kvalitet, ekonomisk seriositet, insyn och kontroll kan upprätthållas utan att mindre och idéburna huvudmän missgynnas på grund av sin storlek, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsekvenserna för mindre och idéburna huvudmän, nyetableringen och mångfalden inom skolväsendet särskilt bör beaktas vid framtida förändringar av regelverket för fristående skolor och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige behöver ett skolsystem som präglas av hög kvalitet, långsiktighet, valfrihet och mångfald. Fristående skolor kan bidra med pedagogiska alternativ, lokal förankring och olika sätt att organisera och utveckla undervisningen. En viktig del av denna mångfald

utgörs av mindre och idéburna huvudmän, vars verksamheter ofta bygger på ett långsiktigt engagemang och en tydlig pedagogisk eller lokal idé.

Det finns starka skäl att ställa höga krav på alla skolhuvudmän. Oseriösa aktörer ska inte ha en plats i svensk skola, offentliga medel ska användas ansvarsfullt och det ska finnas god insyn i hur verksamheterna bedrivs. Höga krav på kvalitet, ekonomisk stabilitet och transparens står dock inte i motsats till ett proportionerligt regelverk.

När nya krav införs får de inte alltid samma konsekvenser för alla huvudmän. En större skolorganisation kan fördela kostnader för juridik, ekonomi, redovisning och administration över många skolor och elever. En mindre eller idéburen huvudman kan behöva bära motsvarande fasta kostnader inom en betydligt mindre organisation.

Det skapar en risk för att regler som syftar till att stärka kvalitet och seriositet samtidigt får en oavsiktlig strukturell effekt. Om kostnaden och komplexiteten för att uppfylla regelverket blir alltför hög kan mindre huvudmän avstå från att etablera verksamhet eller på sikt lämna sektorn. Följden kan bli ökad koncentration till ett mindre antal stora huvudmän.

En sådan utveckling skulle motverka ambitionen om en skola med verklig mångfald och valfrihet. En huvudmans storlek är inte i sig ett mått på vare sig kvalitet eller seriositet. Regelverket bör därför så långt möjligt utgå från verksamhetens faktiska risker och förutsättningar snarare än från krav som innebär samma administrativa belastning oavsett verksamhetens omfattning.

Riksdagen har under 2026 beslutat om skärpta villkor för friskolesektorn. Förändringarna omfattar bland annat nya ekonomiska krav, värdeöverföringsförbud i vissa situationer, särredovisning, utökade tillsynsbefogenheter och sanktionsavgifter och ska börja gälla den 1 juli 2027.

Det är därför angeläget att reformens konsekvenser följs upp ur ett mångfaldsperspektiv. En sådan uppföljning bör särskilt belysa utvecklingen för mindre och idéburna huvudmän, nyetableringar och nedläggningar, den administrativa belastningen samt utvecklingen av ägarkoncentrationen inom friskolesektorn.

Om uppföljningen visar att seriösa mindre eller idéburna huvudmän systematiskt missgynnas bör regeringen överväga hur regelverket kan göras mer proportionerligt utan att kraven på kvalitet, ekonomisk seriositet, insyn eller kontroll sänks.

Syftet ska inte vara lägre krav för mindre aktörer. Syftet ska vara ett regelverk där höga krav kan uppfyllas av seriösa huvudmän oavsett storlek och organisationsform. På så

sätt kan Sverige både motverka oseriösa aktörer och värna den mångfald av seriösa skolor som ger elever och familjer verkliga alternativ.

Magnus Haara (C)